

KATRI AASLAV-TEPANDI
lavastaja

Täna leiab Estonia kammersaalis aset mõneti erakordne sündmus, pärast 55-aastast pausi esietendub Estonias jälle sõnalavastus, sinu ja Vaino Vahingu kirjutatud "Teatriromanss". Räägi, kuidas üldse niisugune idee sündis – kirjutada teatrilooline näidend Estonia teatri legendaarsetest lavatähtedest?

Alustasime Vaino Vahinguga näidendi kirjutamist 1998. aasta sügisel. Temal oli parajasti käsil monograafia Juhan Luigast ja mina kirjutasin monograafiat Erna Villmerist. Leidsime, et neist kahest inimesest peab rääkima, nad on ainulaadsed, nende saatus oli erakordne ja draamaalne, selles peegeldub terve aeg ja vaim. Koos sai läbi töötatud suur hulk ajaloolisi dokumente: Erna Villmeri ja Juhan Luiga kirjavahetus, Luiga päevaraamatud, märkmed, kirjavahetused (Tartus Eesti Kirjandusmuuseumi

mis on säilitatud Villmeri ja Luiga ligi 400 kirja), lisaks Karin Kase poolt mulle usaldatud kirjavahetus Villmeriga ning Aino Kallasse kirjavahetused, mälestused, Ants Lauteri mälestusteraamatud, Estonia ajalugu, Eesti teatrilugu. Meie käes olid niisiis väärtuslikud dokumendid, millest tuli luua uus tervik, omaette lugu, näidend. Kirjutamise ajal tuli appi näitleja Tõnu Tepandi, tema mängis kirjutatud stseene läbi, kehatudes kordamööda nii Luigaks kui Villmeriks, Lauteriks, Kaldaks, Menninguks. 2001. aasta jaanuaris avaldas Loomingu Raamatukogu meie draama "Teatriromanss". Kuigi, ega me alul ei määratlenud "Teatriromanssi" kui draamat, see oli pigem erinevate ajalooetkete lahtikirjutamine, sihiks ühendada Erna Villmeri, Juhan Luiga ja Ants Lauteri eludraama ning Estonia ja Eesti ajalugu.

"Teatriromansi" lavastamise mõte aktualiseerus sel kevadel tänu Estonia juhtidele, kes avasid meie draamatrupile ukseid. Oma osa on siin ka sellel, et Estonia teater saab 100aastaseks. "Teatriromanss" on ühtlasi nagu kumardus draamatrupile, kes kunagi selles majas tegutses.

"Teatriromanss" hõlmab ajavahemikku 1913 – 1924, lugu algab vastavatud Estonia teatrimajas ja lõpeb 1924. aastal "Juuditi" peaprooviga. Miks just need aastad ja kes kuulsatest lavategelastest vaatajate ette astuvad?

"Teatriromansi" tegelasteks on "Estonia" näitlejanna Erna Villmer, psühhiaater ja ühiskon-

nategelane Juhan Luiga, inspitsient Ants Lauter, Vanemuise juht Karl Menning, kirjanik Aino Kallas ja teatriteadlane Karin Kask. Selline seltskond pole mitte juhuslikult kokku saanud, nad on hingeliselt olnud üksteisega seotud, üksteise abil arenenud. Lisaks ajaloolistele isikutele on üks tegelane ka tänasest päevast – helilooja ja pianist Olav Ehala. Draamal on kolm osa: esimene toimub 1913, teine Esimese maailmasõja ajal, kolmas 1923.-1924. aastal.

1913. aastal abiellusid Erna Villmer ja Juhan Luiga, samal aastal võeti "Estonia" teatrisse inspitsiendina tööle noor kontoriametnik Hans Lauter, kellest saab Erna Villmeri üks olulisemaid lavastajaid ja mängupartnereid ning abikaasa, 1913. aasta oli üks oluline aasta ka teatriloo: sai valmis uus Estonia teatrimaja ja samal aastal algasid Tartus Vanemuise juhi Karl Menningu mahavõtmise koosolekud.

Draama viimaseks, 1924. aastaks olid meie tegelaste elusaatused teinud pöörde, siit algab uus draama: Erna Villmeri ja Ants Lauteri lugu. **Üks näidendi/lavastuse tegelastest on ka legendaarne teatriteadlane ja -kriitik Karin Kask, kes 1924. aastal oli vaid viieaastane. Mis roll on lavastuses antud kriitikule?**

Karin Kasel on olnud eesti teatri ja Erna Villmeri loomingu uurimisel suur roll. Karin Kask alustas Erna Villmeri fondi loomist, ta pidas kirjavahetust Erna Villmeriga, ärgitas teda oma mälestusi üles kirjutama. Ning ilma nende materjalideta poleks see näidend saanud sündi-

da. Seetõttu oligi oluline Karin Kask lavastuses mängu tuua, ta on nagu kaasautor.

Enamik lavastuses osalevad näitlejad on vabakutselised? Kas see on lavastuse kontekstis tähenduslik või kujunes trupp nii nagu kujunes?

Oluline on näitleja isiksus, see, mida tema inimesena toob sellesse loosse. Et trupist neli näitlejat Katariina Lauk, Tõnu Tepandi, Katrin Saukas ja Vello Janson on vabakutselised, on loomulik eeldus. (Marika Vaarik on Rakvere teatrist ja Tanel Jonas Vanemuisest.) Kui luua omaette uus trupp ühe lavastuse tegemiseks, siis on hea, kui näitleja on vabakutseline: ta ei ole seotud ühegi suure "teatrimasinaga" ja kogu tema energia läheb loodavasse rolli.

Kas "Teatriromansile" võiks kunagi tulla ka järg?

Kas just järg teatrile ja romansile, aga ajaloo ja inimsaatuste lahtimängimise poolest on praegu mõttes lugu Jaan Tõnissonist ja tema poegade, täpsemalt draamatilistest sündmustest 1939. aastal Eestis ja Tõnissonide perekonnas.

Mis on su järgmine töö teatris?

Olen seotud Viljandi kultuuriakadeemia teatritudengitega. Siis püüan lõpule viia oma kultuuriajaloo doktoriõpinguid Tallinna Pedagoogilises Ülikoolis, trükivalmis tuleb saada raamat, monograafia Erna Villmerist.

Küsis **M. V.**